

Végh György–Réber László

Don Makarémó,
egy kulcslyukon keresztül

Móra

Végh György–Réber László

Don Makarémó,
egy kulcslyukon keresztül

Móra Könyvkiadó

Réber László illusztrációival

Az illusztrációk újraszínezése Widengård Krisztina
és Horváth Andrea munkája.

MÁSODIK, BŐVÍTETT KIADÁS

Minden jog fenntartva, a kiadvány egészének vagy bármely részének a kiadó írásos engedélye nélküli sokszorosítása, másolása, egyéb engedélyköteles felhasználása – beleértve a kiadvány digitalizálását és ily módon történő többszörözését, nyilvánossághoz közvetítését – szigorúan tilos!

A kiadó könyveit kedvezménnyel megrendelheti webáruházunkban:

www.mora.hu

© Végh György jogutóda, 2018

Illusztráció © Réber László jogutóda, 2018

© Móra Könyvkiadó, 1978, 2018

ESSÜNK TÚL A BEMUTATKOZÁSON!

Budán, a hajdani Vízivárosban, a Batthyány tér és a Széna tér között még egy terecske van, olyan kicsi, hogy a térképek általában csak M betűvel jelölik, pedig a becsületes neve Mária tér. A környéken legalábbis mindenki így emlegeti, senki se mondja soha M. térnek. A belőle kiinduló Málna utca sem M. utca, sőt a folytatása, a Medve utca sem rövidül le pusztán M betűvé, mert akkor a környék lakosai – akik olyan barátságos, jó viszonyban élnek, hogy még köszönnek is egymásnak, akár egy kisváros főterén – bizonyára összekevernék a sok M betűs utcát és teret. (Ebből egyenesen következik, hogy a térképrajzoló bácsi nem lakik a környéken, hiszen akkor, ha egész pici, bolhabetűkkel is, de kiírta volna a térképeire: Mária tér!)

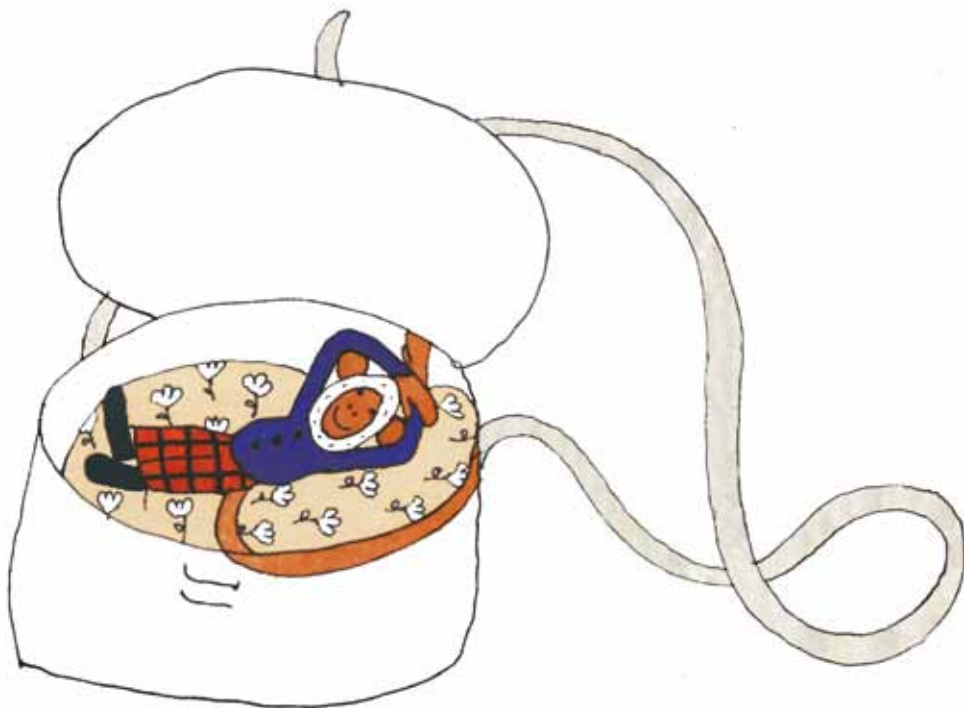
Éppígy nem rövidíti le senki Don Makarémó, Futyuri játék majmocskája nevét D. M.-re, pedig ezt is bárki megtehetné; mindenki becsületes nevén tiszteli, Don Makarémónak, legföljebb akik igen közeli, meghitt, sőt már-már baráti kapcsolatban vannak vele, azok veszik csak azt a bátorságot, hogy Don Makinak becézzék.

Sokszor Don Makarémó is úgy emlegeti magát, hogy Don Maki. Úgy látszik, ő is igen közeli, meghitt, sőt már-már baráti kapcsolatban van saját magával.

Néhány szót magamról is kell ejtenem. Engem az a megtiszteltetés ért, hogy éveken át, az első osztálytól kezdve együtt járhattam Futyurival és Fruzsínával a Mária tér közelében egy általános iskolába.

Innen az ismeretségem Don Makarémóval is, „aki” – kénytelen vagyok azt írni, hogy „aki”, hiába csak egy játék majom –, tehát „aki”: azaz Don Maki mindig ott volt velünk az iskolában.

Futyuri zsebében kuporgott és kuncogott, vagy Fruzsina uzsonnatáskájában hűsölt, esetleg a padban szundikált, különösen szám-

tanórákon fordult ez elő, mert ahhoz egyikünknek sem fűlt a foga – még Don Makarémónak sem...

Olykor én is játszhattam vele, ha Futyuri és Fruzsina elmerülten sugdolózkodt egymással szünetben a folyosó valamelyik sarkába húzódva.

Az elmúlt években komoly barátság fűzött Futyurihoz, és sokat jártam fel hozzájuk játszani, a Mária tér egyik keskeny, karcsú házá-

ba. Az utóbbi időben azonban Futyurit egyre ritkábban találok otthon, sokat csatangol, kószál: Budapestet próbálja felfedezni magának, többnyire Fruzsina társaságában... Úgyhogy a legtöbbször Don Makarémó nyit ajtót nekem. S minthogy Don Makarémóval már régóta kölcsönösen rokonszenveztünk egymással, ez a rokonszenv lassan meghitt barátsággá mélyült közöttünk.

Don Maki nagyon helyes, mogyoróbarna szemű, ősz szakállú, barna bundájú játék majom, akkora sincs talán, mint az öklöm. Igen, ősz szakállá van, ez azért olyan meglepő, mert különben játék kölykmajom csak, legalábbis a vidámságát, tréfálkozó kedvét, jópofa megjegyzéseit illetően. Néha azonban olyan bölcs és ráncos lesz az arca, mintha sok-sok évtizede vagy évszázada élne itt közöttünk, emberek között, a földön.

Futyuri nevét hiába is keresnétek a Mária téri kapuk névtábláin. Az ajtajukon is más név szerepel, de ha olyasvalaki csönget be hozzájuk, akit Futyuri szeret, annak ő maga nyit ajtót, távolléte esetén pedig Don Makarémó engedi be az illetőt.

Ha viszont idegen csönget be hozzájuk, a legtöbbször nem jön ki senki, legfeljebb egy ősz szakállú, komor arcú bácsi néz ki gyanakodva az ablakon, egy mindig fázós bácsi, akinek még nyáron is egy hosszú, piros sál van a nyakában, a fején pedig kalap, és a vállán egy panyókára vetett kabát. S ha esetleg Futyuri vagy Don Makarémó után érdeklődne valaki, vontatott, kissé éneklő hangján letagadja, hogy ismeri őket, vagy hogy valaha is hallott róluk.

Don Makarémó szerint az a titka ennek a lakásnak, hogy tulajdonképpen egy kacsalábon forgó kastély; nem is egy, hanem két lakás van benne: Futyuriék és az ősz szakállú, komor arcú, fázós bácsi lakása, aki – állítólag! mármint Don Makarémó állítása szerint – vidám, tréfás meséket is ír. Különféle álnevei is vannak ennek a bácsinak, mint például Misztter Mágus Mester, vagy Fapofa, de

azért sem haragszik, ha azt tartják róla, hogy ő *Pacsaji*, a csalafinta róka, a legszívesebben azonban úgy írja alá magát, hogy a „Nyugalmazott Elefánt Úr”, mert ez a lakás egyben a *Nyugalalmazott Elefánt Úr Birodalma* is.

Én mindezt azért nem tudom határozottan állítani, illetve megerősíteni, mert nekem minden egyes alkalommal Don Makarémó nyitott ajtót, az ősz szakállú bácsit még csak látásból sem ismerem. (De nincs jogom ahhoz, hogy kételkedjem Don Maki szavahihetőségében.) Elképzelhető, hogy manapság is vannak ilyen kacsalábon forgó kastélyok, melyekben valójában nem is egy, hanem két lakás van, és mindig annak a lakása fordul a lépcsőház felé, akihez éppen a látogató becsönget? (Ez inkább kérdés, mint állítás!)

Mínt hogy én mindig Futyuriékhoz megyek látogatóba, nekem még soha más nem nyitott ajtót, csak Futyuri vagy Don Makarémó, aki, azt hiszem, szintén mesebeli lénynek mondható. Mert igaz, hogy Don Makarémó csak egy játék majom, no de nem ám akármilyen ökelme! Legjobb tudomásom szerint az egyetlen játék majom, aki beszélni is tud. Méghozzá olyanokat tud mondani, hogy... No, de erről azonnal meggyőződhetek a saját szemetekkel vagy fületekkel, mert átadom a szót Don Makinak, e könyv kizárólagos hőségének, akinek én csupán hűségese, minden szavát és mondatát hitelesen megörökítő íródeákja vagyok.

DON MAKARÉMÓ SZOBRÁSZNAK CSAP FEL

Amikor becsöngettem Futuriékhoz, majd hanyatt vágódtam meglepetésemben, pedig már igazán hozzá lehetnék edződve ahhoz, hogy Futuriéknál nem mindennapi dolgok szoktak általában fogadni.

Ezúttal is Don Makarémó nyitott ajtót, még hozzá vadászkalapban és puskával a vállán.

– Hát te meg mit csinálsz? – kérdeztem megdöbbenve. – Megörültél? Rabló-pandúrt játszol egymagadban?

– Megörültél? – kérdezett vissza Don Maki. – Miért játszanék rabló-pandúrt?

– Hát mi mást csinálhatnál ebben a maskarában? – kuncogtam.

– Éppen a szobromat mintázom – jelentette ki Don Maki fölényesen.

– A szobrodat? – álmélkodtam.

– Na igen – jegyezte meg Don Makarémó –, önarcszobor lesz.

– Önarcszobor? Ilyenről én még nem hallottam! – esett le még jobban az állam.

– Hát most hallasz! – büszkélkedett Don Maki.

– Önarcképről már hallottam... – kezdtem.

– Ez ugyanaz szoborban! – kezdte magyarázni Don Makarémó. – De most, légy szíves, maradj egy kicsit csendben!

Ezzel Don Maki vigyázállásban odaállt az előszobatükör elé, hosszan, műértő szemmel elnézte magát, de úgy látszik, mégsem

volt megelégedve magával, mert átvette a puskát a bal válláról a jobb vállára, és mélyen a szemébe húzta a vadászkalapját. Azonban ezt sem találhatta megfelelőnek, mert a következő pillanatban a vadászsapkát rátette a puskája csövére. Aztán mégis visszacsapta a kobakjára.

– Igen! Így valószínűleg jó lesz! – Ezzel Don Makarémó a puskát és a vadászkalapot ledobta a földre, fölkapta fehér köpenyét, odarohant a felhalmozott agyaghoz, és elkezdte gyúrni, gyömöszölni egy vájdlingban – azaz, gyengébbek kedvéért: egy mosogatótálban.

– Most mit csinálsz? – kérdeztem nagyon halkán, és olyan vékony volt a hangom, hogy szinte cingárnak is írhattam volna.

– Hogyhogy mit csinálok? Mintázom magamat! *Don Makarémó mint vadász!* – kiabált felfortyanva. – Ez lesz az önarcszobrom címe!

És mancsai közt – egy kicsit a lábával is rásegített azért – valóban gömbölyödni kezdett az agyagtömeg. De éppen csak hogy gömbölyödött... Mert egyelőre nem volt hajlandó fölvenni Don Maki jellegzetes vonásait...

– Ej, nem is olyan könnyű szobrásznak lenni, mint hittem! – vakarta meg agyagos kezével a kobakját Don Makarémó. – És már is elfelejtettem, hogy hogyan is nézek ki a tükörben!

Ezúttal a szobrászköpenyét dobta le magáról vészes gyorsasággal, és ismét a vállára kapta a puskát, meg a fejébe csapta a vadászkalapot...

– Érdekes! Hasonlítok magamra, kétségtelenül! Csak arra nem emlékeztem határozottan, hogy van-e bajszom vagy nincs! Illetve, hogy serked-e már, vagy még mindig nem serked. Neked mi erről a véleményed? – érdeklődött Don Maki.

– Én látok némi bajusznyomot az orrod alatt, de őszintén megmondom neked, hogy inkább kakaóivásból visszamaradt bajsznak nézem!

– Tényleg! – álmélkodott Don Makarémó. – Csakhogy egy kakaóbajuszt nem tudnék még megfelelően érzékeltetni az önarcszobromon, így hát ma már nem is dolgozom tovább a *Don Makarémó mint vadász*on. Gyere, igyuk meg inkább a maradék kakaót!

S miközben vígan szürcsöltem a finom, jégbe hűtött kakaót, egyre az járt a fejemben, hogy ha már Don Maki mindenáron szobrot akart csinálni önmagáról, miért nem az egyszerűbb megoldást

választotta: miért nem mintázta meg magát egyenesen a tükörből? Miért emlékezetből próbálta felidézni tükörképét? De hát meg se kérdeztem tőle, mert annyira már ismerem Don Makarémót, hogy csak megvonta volna a vállát, és a legjobb esetben is kitérő választ adott volna.

Hiába, Don Makit olyannak kell elfogadni, amilyen – és kész.

– Engem olyannak kell elfogadni, amilyen vagyok, és kész! – jelentette ki Don Makarémó, amikor elbúcsúzott tőlem, hogy valószínűleg egy újabb Don Maki-szoborkompozíción törje a fejét, amivel el óhajtotta kápráztatni az egész világot...

MICIMACKÓ ÉS DON MAKARÉMÓ

A legtöbbször valami meglepetés ért, valahányszor becsöngettem Futuyuriékhoz. Azon már egyre kevésbé lepődtem meg, hogy Futuyuri nincs otthon. Azon csodálkoztam el inkább, ahogy Don Makarémó fogadott: egyszer kedvesen, másszor mogorván, de volt, amikor igen nagy lelkesedéssel.

Egy péntek délután valósággal a nyakamba borult Don Makarémó.

– De jó, hogy jössz! Nagyon jó, hogy jössz! – ugrott föl egyből a fejem tetejére.

– Miért olyan jó, hogy jövök? – kérdeztem kíváncsian.

– Mert kivételesen nagyon unatkozom – jelentette ki Don Makarémó.

– Hogyhogy unatkozol? – tátottam el a számat a csodálkozástól.

– De hiszen én soha nem unatkozom, ha veled vagyok!

– Na persze! Mert én neked mindig új vagyok! Mindig tudok valami olyat mondani, amitől leesik az állad – nevette el magát Don Maki –, de én úgy ismerem magamat, mint a négy tenyereimet. A legtöbbször nem is gondolkozom, mert úgyis tudom, hogy mire gondolnék, hogy mi jutna az eszembe. Komolyan mondom, nem bolondság ám, amit Micimackó csinált, hogy gondolkodás helyett állandóan kis dalokat költött, és azokat dúdolta magának!

– Hogyhogy? Te ismered Micimackót? – kérdeztem megdöbbenve Don Makarémót.

– Ja, persze te arra gondolsz most, hogy honnan ismerhetném, amikor szerinted nem tudok olvasni, ugye? – nyújtotta ki felém vádlón mind a négy mutatóujját. – Te persze el sem tudod képzelni, hogy valaki, aki nem ismeri a betűket, el tudjon olvasni egy könyvet. Csakhogy amint ránézek egy könyvlapra, megelevenedik előttem, ami rá van írva, akár egy filmvászon, és ha történetesen beszélnek is azon az oldalon, hát azt is hallom ám, mintha fültanúja volnék annak a párbeszédnek!

– Aha, már értem! Akkor biztosan így „olvastad el”, így ismered a *Micimackót* is – bólintottam, azt hiszem, elég értelmesen.

– Á, dehogya! – legyintett Don Makarémó. – Félreértettél.

– Hogyhogy félreértettelek? – tiltakoztam. – Csak nem azt akartam mondani...

– De – bólintott ezúttal Don Maki –, igenis azt akarom mondani, hogy „személyesen” ismerem *Micimackót*.

– Személyesen? – kérdeztem hitetlenkedve.

– Igenis személyesen! – erősítette meg előbbi állítását Don Makarémó.

– Hát ez meg hogy lehet? – néztem rá döbbenetben.

– Úgy teszel, mintha nem tudnád, hogy Futuyuri szülei artisták voltak! – rótt meg Don Maki szemrehányással a hangjában. – Egy nyáron, akkoriban, amikor Futuyuri még meg se született, de én már a világon voltam, kint turnézta Angliában. Én már akkor is velük voltam egy kalapskatulyában. Átellenben a szállodával, ahol laktunk, volt egy szép, magányos ház, annak a kertjében találkoztam egy délelőtt *Micimackóval* és persze *Fülessel* is meg *Zsebibabával*. Most nehogy megkérdezd tőlem: „Hogyhogy, te *Fülest* is ismered meg *Zsebibabát* is?” – mert persze hogy őket is ismerem! Akárcsak *Róbert Gidát*, hiszen ők *Róbert Gida* játékaik voltak. Tudod, ha nagyon akartam volna, és akkor ott maradok, *Róbert Gida* édesapja

biztosan rólam is írt volna, és akkor te most esetleg másvalakit kérdeznél meg, ha az a másvalaki egyáltalában szóba állna veled, és álmétkodva és döbbsent tisztelettel kérdeznéd: „Hogyhogy, te Don Makarémót is ismered?” Csakhogy én direkt nem mutatkoztam, illetve elbújtam, amikor Róbert Gida édesapja elnézte, hogy Róbert Gida hogyan és miket játszott Micimackóval, Fülessel és Zsebiba-bával. Tettem pedig mindezt azért, mert nem akartam másodhegedűs lenni a *Micimackó* című mesekönyvben. Hogyisne! Hogy én csak statisztáljak valamiben? Nem, barátocskám, nem! Erről szó sem lehet. Hogy én a legjobb esetben is csak Nyuszi egyik barátja, rokona, üzletfele legyek?! Még mit nem! Nem ettem meszet! De nem ám! Így hát mindössze egy délelőttöt töltöttem Micimackóval,

aki sajnos túlságosan el volt foglalva önmagával. Már megneszelte, hogy rövidesen mesekönyvfőhős lesz, és mindenféle kalandot próbált kitalálni magának, hogy minél népszerűbb legyen egy napon. Te, komolyan mondom neked, hogy valósággal primadonnászkodott! Tudod, hogy az ilyesmi mennyire távol áll tőlem! Hogy én valakit ne engedjek szóhoz jutni...! Ilyesmi, ugyebár, nem fordulhat elő... így hát Micimackó egy-két dalocskáját meghallgattam, majd szedtem a sátorfámat, és visszabújtam Futyuri édesmamájának kalapskatulyájába. De azért megjegyeztem magamnak, hogy dalolni jó. Meg azt is, hogy közönség is kell az embernek. Mert ha egymagamban vagyok, hiába tudom, hogy miket is tudnék kitalálni magamnak, unom kitalálni őket.

De ha te itt vagy, akkor mindjárt mozgásba jönnek az agytekervényeim, és kitalálok valamit a te és a magam szórakoztatására. Mert én azon szórakozom a legjobban, ha téged meg tudlak döbenteni, ha át tudlak „ejteni” – mint ezúttal is, persze!

– Akkor te nem is ismerted Micimackót? – kérdeztem.

– Nem hát! – nevetett a szemem közé Don Maki. – Most szoptam az egészet a kisujjamból. Még hozzá azért, hogy ne unatkozzam oly nagyon a társaságodban. Azzal meg mégse akarlak megbántani, hogy fölugrom a válladra, és úgy istenigazából horkolni kezdek. Mert, tudod, ha veled vagyok, mindig rám jön az á-há-há-hásítás! Te, ha véletlenül mégis elaludnék, ötkor keltsél fel, mert Fruzsínához vagyok hivatalos uzsonnára! No pá, Ducikám...

DON MAKI ESŐBEN IS TUD NAPOZNI

Néhány héttel ezelőtt egy reggel nagyon be volt borulva, mert – ahogy mondani szokás – Medárd meghozta az esős időszakot. Szermerkél, szitált is már, amikor behúzott nyakkal, főlhajtott kabátgallérral siettem át a Mária téren. Ám egyszerre csak megtorpantam egy padnál. Don Makarémó hevert rajta fürdőnadrágban, napszemüveggel a homlokán, napernyőt tartva maga fölé.

- Hát te megőrültél? – kérdeztem megdöbbenve.
- Nem én – válaszolta Don Maki, és szabadon maradt mancsával egy nagy adag Fabulon napozóolajat loccsintott a mellére.
- Megmondanád végre, hogy mit csinálsz itt ebben a ronda időben? – érdeklődtem.
- Hogyne! Nyaralok! Napozom és nyaralok, ha esetleg nem vetted volna észre! – jelentette ki egykedvűen Don Makarémó.
- De hiszen nincs is nap! Sőt, mindjárt szakadni fog az eső! – hívtam föl rá a figyelmét.
- Akkor is napozom és nyaralok! – ismételte csökönyösen, de kissé sírásra görbült szájjal.
- Ezt egyszerűen nem értem. Nap nélkül ugyanis nehéz napozni – próbáltam vitába szállni Don Makival.
- Pedig láthatod, hogy napszemüveg van rajtam, meg napernyő is van nálam, sőt napolaj is. Mindez pedig azt bizonyítja, hogy igenis napozom! – pityeredett el Don Makarémó. – Ha Futyuri kirándulhat nélkülem, akkor én akár esőben is napozhatok, ha éppen arra szottyán kedvem. Értetted?
- Hogyhogy? Futyuri elment kirándulni nélküled? – döbbsentem meg. – Csak nem hagyott itt?
- Ha nem volnék itt, akkor elvitt volna engem is kirándulni. De mert itt vagyok, nem vitt el! – vont a le mindebből a következtetést Don Makarémó.
- És Futyuri hova ment? – érdeklődtem.
- Sopronba. Képzeld csak, Sopronba ment, és engem itt hagyott! Bánatomban mi egyebet tehetnék, mint hogy napozom! Van napszemüvegem, van napernyőm, van napozóolajam, tehát kihasználom az időt, és addig napozom, amíg haza nem jön! – jelentette ki Don Makarémó, és még egy adag napozóolajat loccsintott – ezúttal a talpára.

Tudtam, hogy ha Don Makira „rájön az ötperc”, nem szabad vele ellenkezni. Így hát többet nem tettem neki említést arról, hogy nem süt a nap, hanem egyszerűen fölkaptam napozófelszerelésével együtt, és a már jócskán zuhogó esőben berohantam vele Futyuriék házába.

– Légy szíves, tegyél egy tepsibe, és száríts meg a sütőben, ott, ahol a finom meggyes rétest sütik – ajánlotta Don Makarémó.

Ezúttal persze nem fogadtam meg Don Makarémó tanácsát, és nem a sütőbe raktam be, hanem elővettem Futyuri hajszárítóját, és azzal próbáltam ismét szárazra varázsolni Don Maki elázott bundácskáját.

– Ne... na, ne... – sikongott közben Maki. – Tudod, hogy csiklandós vagyok...!

De azért lehetett látni rajta, hogy mennyire élvezzi a mesterséges meleg szelet, ami a hajszárítóból fújt rá.

– Most tovább folytatom a napozást! – jelentette ki Don Maki, amikor végre megszáradt. – Légy szíves, kapcsold be a kvarclámpát, és állítsd be a kvarcvekkert.

Felszólításának ezúttal természetesen azonnal eleget tettem. Don Maki leheveredett a kvarclámpa elé az asztalra, és az ózondús levegőben, kis napernyőjét gondosan a „kvarcnap” és maga közé tartva, egyre ezt hajtogatta:

– Azért is napozom, napozom és napozom!

– De elárulhatnád végre – kezdtem bátortalanul faggatni –, hogy miért is hagyott itthon Futyuri, hogy miért nem vitt magával a soproni kirándulásra. Valami oka csak van!

– Az úgy volt, hogy ideadta az „útiköccséget”, hogy vegyem meg magamnak a vonatjegyemet... Én meg helyette napszemüveget vettem, meg napernyőt és napozóolajat... – bőgte el magát Don Makarémó. – Futyuri erre azt mondta: büntetésből hagy itthon, és

szálljak egyszer már végre magamba. Hát ezért kénytelen voltam végül is itthon maradni. És ha már volt napszemüvegem meg napozólajam is, és ráadásul Futyurinak van szíve nélkülem kirándulni, elhatároztam, hogy én meg azalatt napozni fogok itthon! Még akkor is, ha szakad az eső! Ez csak világos!

Hát erre igazán nem tudtam mit mondani, csak azt gondoltam magamban, hogy jól megérdemelte ezt a leckét a kis haszontalan. De hát úgyis hiába Futyuri minden nevelési kísérlete. Sohasem fogja tudni megnevelni a makacs, rakoncátlan, sőt egyenesen nevelhetetlen Don Makarémót.